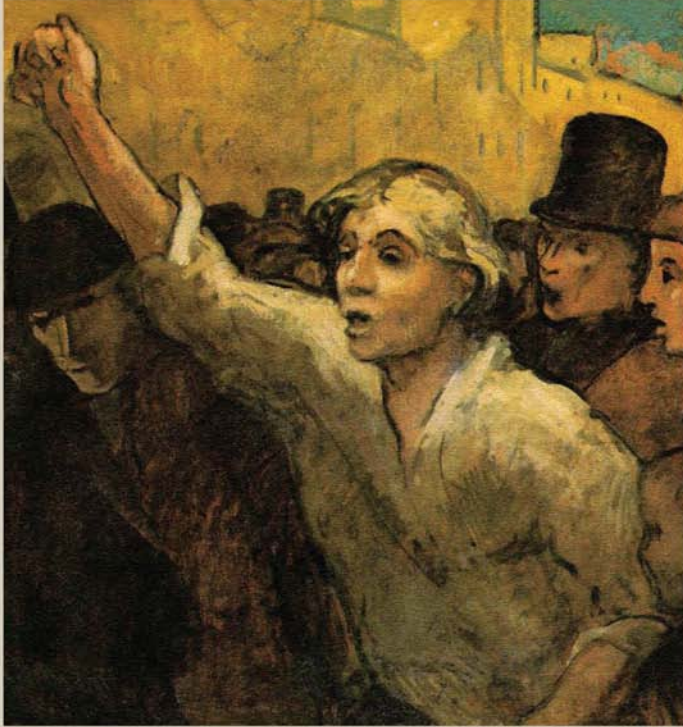

JACK LONDON

DEMİR ÖKÇE

Çeviri: ERHUN YÜCESOY

JACK LONDON
DEMİR ÖKÇE

KLASİKLER 96

Can Yayınları 2068

The Iron Heel, Jack London

© 2012, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

2. basım: Mayıs 2012

Bu kitabın 2. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1463-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

JACK LONDON
DEMİR ÖKÇE

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
Erhun Yücesoy

Jack London'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Âdem'den Önce, 1982

Vahşetin Çağırısı / Beyazdiş, 2007

Katıksız Sevgi, 2011

JACK LONDON, 1876'da San Francisco'da doğdu. Asıl adı John Griffith Chaney olan Jack London, Oakland'da, annesinin ve soyadını aldığı üvey babasının yanında yetişti. 14 yaşında, yoksulluktan kurtulmayı ve serüvenlere atılmayı umarak okulunu bıraktı. Japonya'ya gitti, ABD'nin hemen her yerini gezdi; işsiz kaldı, hapis yattı. Darwin, Marx ve Nietzsche'nin kitapları hayata bakışını değiştirdi. Bu bilinçle 19 yaşında okula döndü. 1897'de Klondike bölgesinde altın arayanlara katıldı. O dönemdeki deneyimleri, gerek toplumsal tavrına, gerekse edebiyatçı yaklaşımına büyük katkıda bulundu. Otobiyografik romanı *Martin Eden*, *Kurt Kanı*, *Vahşetin Çağrısı* / *Beyazdiş*, *Deniz Kurdu*, *Demir Ökçe* gibi her biri diğerinden ünlü yapıtlar yazan ve Anatole France'ın, "kıpır kıpır hayat ve düşünce kaynayan yazar" diye tanımladığı Jack London, 17 yılda, elli ciltlik dev bir külliyat yarattıktan sonra 1916'da California'da 40 yaşında öldü.

ERHUN YÜCESOY, 1969'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta İngiliz Koleji'nde tamamladı. 1992'de Bilkent Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli bankalarda kurumsal bankacılık alanında çalıştı. Bankacılığın ardından emtia ithalatı yapan şirketlerde finansman ve ithalat direktörlüğü görevlerini yürüttü. Tıp, evrim biyolojisi, sosyoloji, tarih, liderlik kuramları, moda felsefesi, roman gibi farklı alanlarda on kitabı Türkçeye çeviren Yücesoy, halen serbest dış ticaret danışmanlığı yapmaktadır.

“İlk başta, Yeryüzü denilen bu acı ve kederle o
denli hüzne boğulmuş sahnede olayların
değişkenliği karşısında neredeyse tiksinti duyarsınız.
Ama sabredin. Oyun yazarımız, beşinci perdeye
gelindiğinde bu Vahşi Dram’ın ne anlama geldiğini
gözler önüne serebilir.”

LORD ALFRED TENNYSON

Önsöz

Everhard Elyazması'nın önemli bir tarihî belge olduğu söylenemez. Tarihçiye göre elyazması hatalarla doludur – bunlar maddi değil, yorum hatalarıdır. Geriye dönüp Avis Everhard'ın Elyazması'nı tamamlamasının üzerinden geçen yedi yüzyıla baktığımızda, Avis'in kafasını karıştıran ve üstü kapalı kalan olayları ve olayların beraberinde getirdiklerini açıkça anlayabiliyoruz. Avis bakış açısından yoksundu. Hakkında yazdığı olaylara fazlasıyla yakın duruyordu. Hatta yakın durmak ne kelime; anlattığı olayların içine karışıp, kaynaşmıştı.

Yine de kişisel bir belge olarak Everhard Elyazması paha biçilmez bir değer taşır. Fakat burada yine bakış açısı hatası ve aşkın beraberinde gelen önyargı devreye girer. Doğrusu yine de tebessüm edip, kocasını biçimlendirip tanımlamak için yazdığı hamasi satırlardan ötürü Avis Everhard'ı bağışlarız. Bugün biliyoruz ki, Ernest Everhard o denli muazzam biri değildi ve döneminde yaşanan olaylarda, Elyazması'nın bizi ikna etmeye çalıştığı kadar ağırlığı ve önemi olan biri değildi.

Ernest Everhard'ın olağanüstü güçlü bir adam olduğunu, fakat karısının düşündüğü kadar olağanüstü biri olmadığını biliyoruz. Alt tarafı Ernest, hayatını Devrim'e adayan dünya çapındaki çok sayıda kahramandan biriydi;

buna karşın, özellikle işçi sınıfı felsefesini detaylandırıp yorumlaması konusunda sıra dışı bir iş yaptığını kabul etmek gerekir. Ernest bu anlamda “emekçi bilimi” ve “emekçi felsefesi” ifadelerini kullanıyordu ve bunun arkasında taşraya özgü zihniyeti yatıyordu; dönemin getirdiği ve o günlerde kimsenin düşmekten kaçamadığı bir hataydı bu.

Elyazması’na dönecek olursak. Bizlere o berbat günlerin *hissettirdiklerini* aktarması açısından özellikle değerli bir belgedir. Başka hiçbir yerde, 1912 ile 1932 yılları arasındaki o çalkantılı dönemde yaşayan insanların psikolojileri, hataları ve cehaletleri, kuşku, korku ve yanlış anlamaları, ahlaki yargıları, şiddetli tutkuları, akıl almaz sefillik ve bencillikleri daha canlı bir biçimde betimlenemez. Bu aydınlanmış çağın insanları olarak bunları anlamamız çok zor. Tarih bunların var olduğunu, biyoloji ve psikoloji de neden olduklarını aktarır; fakat biyoloji ve psikoloji bunları canlandıramaz. Gerçekliklerini kabulleniriz, fakat aynı hislerle idrak edip kavramaktan yoksun kalırız.

Ancak, Everhard Elyazması’nı dikkatle okuduğumuzda bu anlayışa sahip oluruz. Uzun bir zaman önceki bu dünya dramının aktörlerinin zihinlerine gireriz ve o an için onların zihinsel süreçleri bizim zihinsel süreçlerimiz olur. Sadece Avis Everhard’ın kahraman kocasına duyduğu aşkı anlamakla kalmayıp Ernest’in o ilk günlerde hissettiği gibi, Oligarşi’nin bir karaltı misali, belli belirsiz ve korkunç varlığını biz de hissederiz. Demir Ökçe’nin (gayet yerinde bir isim) insanlığın tepesine inip ezdiğini hissederiz.

Ve bu arada, o tarihî terimi, Demir Ökçe’yi, Ernest Everhard’ın yarattığını kaydederiz. Diyebiliriz ki, yeni keşfedilmiş bu belgenin açıklığa kavuşturduğu tek ihtilaf-
lı mesele budur. Bundan evvel, söz konusu terimin bilinen ilk kullanımı, George Milford tarafından yazılmış ve 1912

yılının Aralık ayında yayınlanmış “Ey Köleler” başlıklı bir broşürde yer aldı. George Milford –Elyazması’ndaki bir bilgi kıvrımından anladığımız kadarıyla Chicago Komünü’nde vurulmuş olması dışında– hakkında hiçbir şey bilinmeyen, karanlık bir provokatördü. Belli ki Milford, Ernest Everhard’ın yüksek ihtimalle 1912 yılının sonbaharında Kongre seçimlerine adaylığını koyduğu sırada yaptığı bir konuşmada bu terimi kullandığını duymuştu. Elyazması’ndan öğrendiğimiz kadarıyla Everhard, “Demir Ökçe” terimini 1912 yılının baharında bir akşam yemeği davetinde kullandı. Hiç tartışmasız, Oligarşi ilk kez bu vesileyle “Demir Ökçe” diye adlandırılmıştı.

Oligarşi’nin yükselişi, tarihçi ve felsefeci açısından her zaman gizli bir merak konusu olarak kalacaktır. Diğer önemli tarihî olayların toplumsal evrim içerisinde işgal ettiği yerler vardır. Bu olaylar kaçınılmazdı ve gelişmeleri, günümüzde astronomların yıldız hareketlerinin sonuçlarını öngördüğü kesinlikle tahmin edilebilirdi. Bu diğer önemli tarihî olaylar olmadan, toplumsal evrim ilerleme kaydedemezdi. İlkel komünizm, taşınabilir mal köleliği, derebeyi köleliği, ücretli kölelik toplumun evrimi için gerekli sıçrama tahtalarıydı. Fakat Demir Ökçe’nin gerekli bir sıçrama tahtası olduğunu iddia etmek saçma olurdu. Demir Ökçe bugün (ileri bir sıçramadan) daha ziyade bir adım yana ya da bir adım geriye giderek geçmişin dünyasını cehenneme çeviren toplumsal despotlukları itham eder; fakat Demir Ökçe ne denli gereksiz ise bu despotluklar da o denli gerekliydi.

Feodalizm kötücül olduğu kadar, gelişi de kaçınılmazdı. Roma İmparatorluğu denen o devasa, merkezî yönetim makinesinin çöküşünün ardından Feodalizm’den başka hangi toplumsal olgu, ortaya çıkabilirdi? Fakat Demir Ökçe için bu söz konusu değildir. Toplumsal evrimin düzenli ilerleme sürecinde ona yer yoktu. Ne gerek-

liydi ne de kaçınılmaz. Demir Ökçe her zaman tarihteki büyük bir tuhaflık –geçici bir heves, bir fantezi, bir hayalet, beklenmedik ve akla hayale gelmedik bir tuhaflık– olarak kalmalı ve toplumsal süreçlerden kendilerinden emin bir tavırla söz eden günümüzün ihtiyatsız ve sabırsız politik kuramcıları için bir uyarı görevi görmelidir.

Dönemin sosyologları, kapitalizmin, burjuva idaresinin doruk noktası, burjuva devriminin olgunlaşmış meyvesi olduğuna hükmetmişlerdi. Bugün bizler bunu sadece onaylayıp takdir edebiliriz. Herbert Spencer gibi önde gelen entelektüel ve karşıt görüşlüler bile kapitalizmin ardından Sosyalizmin geleceği görüşünü savunuyorlardı. Çıkarıcı kapitalizmin küllerinden çağların çiçeğinin, “İnsanoğlu Kardeşliği”nin doğup, yükseleceği görüşü hâkimdi. Çürüyecek kadar olgunlaşmış kapitalizm ağacı, çiçek ve kardeşlik yerine, geriye baktığımızda bizi de o dönemde yaşayan insanlar kadar dehşete düşüren ucube gibi bir sürgün verdi: Oligarşi.

XX. yüzyılın başlarındaki sosyalist hareket, Oligarşi’nin gelişini çok geç öngördü. Öngörüldüğünde zaten gelip yerini almıştı bile; kanla saptanan bir olgu, hayret verici, korkunç bir gerçeklik. Everhard Elyazması’nın gayet iyi ortaya koyduğu gibi, o dönemde bile, Demir Ökçe’nin kalıcı olabileceğine kanaat getirilmedi. Devrimcilere göre Demir Ökçe’nin alaşağı edilmesi birkaç yıla bakardı. Köylü Ayaklanması’nın plansız olduğunu ve İlk Ayaklanma’nın zamansız olduğunu fark ettikleri doğrudu; fakat planlı ve zamanlaması doğru ikinci Ayaklanma’nın aynı ölçüde faydasız olmaya ve daha büyük bir cezayı da beraberinde getirmeye mahkûm olduğunu pek fark etmemişlerdi.

Besbelli ki Avis Everhard, Elyazması’nı, İkinci Ayaklanma’nın son günlerinde tamamlamıştır; bundan ötürü İkinci Ayaklanma’nın felaket boyutundaki sonuçlarını-

dan bahsedilmez. Avis'in, Elyazması'nı, Demir Ökçe devrilir devrilmez derhal yayımlamayı amaçladığı gayet açıktır; böylece kısa bir süre önce kaybettiği kocası, girişimlerinden ve elde ettiği başarılarından dolayı tek başına tüm itibar ve övgüyü toplayacaktır. Ardından İkinci Ayaklanma ürkütücü bir biçimde bastırıldı ve ihtimaldir ki, Avis, tehlike ânında sıvışmadan ya da Paralı Askerler'ce ele geçirilmeden önce, Elyazması'nı Wake Robin Lodge'daki¹ meşenin oyuğuna sakladı.

Avis Everhard ile ilgili bunun ötesinde bir kayıt yok. Kuşkusuz Paralı Askerler'ce infaz edildi; gayet iyi bilindiği üzere, Demir Ökçe bu gibi infazların kaydını tutmuyordu. Fakat Avis, Elyazması'nı sakladığı ve kaçmaya hazırlandığı sırada bile, İkinci Ayaklanma'nın nasıl korkunç bir bozguna uğradığından haberdar değildi. Gelecekteki üç yüzyılın çetrefil ve çarpık gelişiminin bir Üçüncü ve Dördüncü Ayaklanma'yı ve dünya çapındaki işçi hareketinin toparlanıp hak ettiği yere gelmeden önce hepsi de kan gölünde boğulan daha birçok ayaklanmayı zorunlu kılacağından da habersizdi. Ve yedi uzun yüzyıl boyunca Ernest Everhard'a duyduğu aşkın delili olan bir belgenin, Wake Robin Lodge'daki yaşlı meşe ağacının kalbinde bozulmadan saklı duracağını hayal dahi etmemiştir.

ANTHONY MEREDITH
Ardis, 27 Kasım, 419 İ.K.²

1. Jack London'ın 1905 yazında kaldığı California, Glen Ellen'deki bir konukevidir. (Y.N.)

2. 419 İ.K. "İnsanoğlu Kardeşliği" (*Brotherhood of Man*) diye adlandırılan, gelecekte kurulacak hayali bir düzenin takvimindeki bir tarihtir. Bizim takvimlerimize göre MS 2600 tarihinin karşılığıdır. Önsöz de aslında romanın bir bölümüdür ve önsözü yazan roman kahramanı tarihçi Anthony Meredith, kipta koyduğu dipnotlarda 700 yıl önce, yani XIX. ve XX. yüzyıllarda yaşanan ya da yaşanması hayal edilen olaylara gönderme yapıyor. (Y.N.)

1

Kartalım

Kızılçamlar ılık yaz rüzgârıyla kımıldanıp salınmakta ve Wild Water Irmağı yosunlu taşlarının üzerinden dalga dalga yayılıp tatlı bir ahenkle çağlayarak akmakta. Kelebekler güneş ışıklarıyla dans eder gibi kanat çırpıyorlar ve arıların uyuşuk vızıltıları dört bir yandan duyuluyor. O denli dingin ve huzurlu bir ortam; bense zihnim düşüncelere dalmış, huzursuz bir halde burada oturuyorum. Beni tedirgin eden bu sessizlik. Sanki hiçbir şey gerçek değilmiş gibi. Tüm dünya bir sessizliğe gömülmüş, fakat bu, fırtınadan önceki sessizlik. Kulaklarımı ve tüm duyularımı sonuna kadar gerilen bir yelken gibi açıyorum yaklaşmakta olan fırtınanın bir oyun oynayıp oynamayacağını anlamak için. Vakitsiz kopmaz umarım bu fırtına! Umarım ki vakitsiz kopmaz!¹

Tedirgin olmama şaşmamak lazım. Düşünüyorum, yine düşünüyorum ve kendimi düşünmekten alıkoyamı-

1. Avrupalı liderlerle işbirliği yapmış olsa da, İkinci Ayaklanma şüphe yok ki büyük ölçüde Ernest Everhard'ın eseri idi. Ernest'in yakalanması ve gizlice idam edilmesi 1932 yılı baharının en büyük olaylarından biriydi. Oysa ayaklanma için o kadar ayrıntılı hazırlıklar yapmıştı ki, isyanı birlikte tertiplemediği yoldaşları pek az bir karışıklık ve gecikme yaşayarak Everhard'ın planlarını uygulayabildiler. Everhard'ın idamının ardından karısı, Wake Robin Lodge'a, California'daki Sonoma Hills'de bulunan bir kır evine gitmişti.

yorum. Hayatın heyecan ve velvelesi içinde o denli uzun bir zaman geçirdim ki huzur ve sessizlik içimi daraltıyor; çok yakında patlak verecek o çılgın ölüm ve yıkım girdabı üzerine kafa yormaktan kendimi alamıyorum. Kulaklarım felakete uğramış, ıstırap içindeki insanların yakarıları çınlıyor; geçmişte¹ tanık olduğum gibi, şimdi de o yumuşak ve biçimli etlerin ezilip parçalandığını ve mağrur bedenlerinden vahşice, yırtarcasına çekilip alınan ruhların Tanrı'ya fırlatıldığını gördüm. Demek ki, biz aciz insanlar yeryüzüne kalıcı barışı ve mutluluğu getirmek için katliam ve yıkım içinde mücadele ederek sonumuzu hazırlıyoruz. Ve yalnızım. Neler olacağını düşünmediğim zaman, eskiden olanları ve artık şimdi olmayanı – yorulmak nedir bilmez kanatlarıyla boşluğu döverek, güneşine, insan özgürlüğünün alev alev yanan ülküsüne doğru havada yükselen “Kartalımı” düşünüyorum. Burada olup beni göremese de, öylece aylak aylak oturarak, onun marifeti olan büyük olayın gerçekleşmesini bekleyemem. O tüm gençlik yıllarını buna adadı ve bu uğurda canını verdi. Bu onun eseri. Bunu o yaptı.²

Bu yüzden ben de bu endişeli bekleyiş sırasında kocamla ilgili yazacağım. Onun karakterine yaşayan herkesten daha iyi ben ışık tutabilirim. Böylesine asil bir karakteri asla yeterince pırıltılı ve aydınlık bir biçimde gözler önüne seremezsiniz. O muazzam bir şahsiyetti ve onun için aşkla yanıp tutuşmadığım zamanlarda yaşadığım en büyük keder, onun burada olup yarın doğacak güne tanıklık edemeyecek olmasıdır.

1. Kuşkusuz Avis burada Chicago Komünü'nden bahsetmektedir.

2. Avis Everhard'a saygı duymakla birlikte, kocası Ernest Everhard'ın İkinci Ayaklanma'yı planlayan birçok yetenekli liderden sadece biri olduğuna dikkat çekilmelidir. Ve bugün bizler, geriye dönüp çağlar öncesine bakarak, Ernest Everhard hayatta olsaydı bile İkinci Ayaklanma'nın sonucunda yaşanan vahametinin boyutunda bir azalma olmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Başarısızlığa uğramamız imkânsız. O, müthiş bir azim ve cesaretle ve kendinden son derece emin bir şekilde kurguladı her şeyi. Lanet olsun Demir Ökçe'ye! Yerlere serip, perişan ettiği insanlar yakında onu sırtından atacak. Mesaj yayıldığında, tüm dünyadaki işçiler ayaklanacak. Dünya tarihinde bir eşine daha rastlanmamış bir isyan olacak bu. İşçiler kendilerinden emin, dayanışma içinde ve ilk defa dünya çapında uluslararası bir devrim yaşanacak.¹

Anlayacağınız gibi, her an patlak verecek isyanın beklentisiyle dopdoluyum. Gece gündüz her an boyunca ve o kadar uzun bir zamandan beri bu beklentiyle yaşıyorum ki, asla aklımdan çıkmıyor. Bu yüzden ne zaman kocamı düşünsem aklıma her an kopmasını beklediğim o fırtına geliyor. O, ayaklanmanın ruhuydu ve ben nasıl ikisini birbirinden ayrı düşünebilirim ki?

Dediğim gibi, onun karakteriyle ilgili sadece benim bile söyleyebileceğim o kadar çok şey var ki. Ernest'in özgürlük için ne kadar çalışıp, didinip, ne büyük acılara katlandığını bilmeyen yoktur. Ben gayet iyi biliyorum; zira endişe dolu o yirmi yılı onunla geçiren bendim ve onun sabrını, büyük gayretini, Dava'ya olan sonsuz bağlılığını ve henüz iki ay önce bu uğurda canını verdiğini de yine ben biliyorum.

Burada, elimden geldiğince yalın ifadelerle Ernest Everhard'ın hayatıma nasıl girdiğini, onunla ilk nasıl tanıştığımızı, ben onun hayatının bir parçası oluncaya

1. İkinci Ayaklanma gerçekten uluslararası boyuttaydı. Bu muazzam bir plandı – öyle ki, tek bir adamın dehası ile altından kalkılamazdı. Dünyadaki tüm Oligarşi rejimlerindeki işçiler, bir işaretle ayaklanmaya hazırıldılar. Almanya, İtalya, Fransa ve Avustralya ve Asya Pasifik devletleri işçi ülkeleri –sosyalist devletler– idi. Devrime yardım eli uzatmaya hazırıldılar. Cesurca yardım ettiler de; bu nedenden ötürü, İkinci Ayaklanma bastırıldığında, onlar da dünyanın birleşmiş Oligarşileri tarafından ezilerek, sosyalist hükümetlerinin yerine Oligarşi hükümetleri başa getirildi.

kadar onun nasıl geliştiğini ve benim hayatıma getirdiği büyük değişiklikleri anlatacağım. Böylece ona benim gözlerimden bakabilir ve benim onu tanıdığım gibi tanıyabilirsiniz. Elbette anlatamayacağım kadar mahrem ve tatlı şeyler dışında her şeyden bahsedeceğim.

Ernest ile ilk kez 1912 Şubatı'nda, babamın¹ Berkeley'deki evimizde verdiği bir yemek davetine konuk olarak katıldığında karşılaştım. Bende bıraktığı ilk izlenimin pek tatminkâr olduğu söyleyemeyeceğim. Yemeğe katılmış birçok insandan biriydi ve misafir odasında toplanmış bütün konukların gelmesini beklerken, Ernest ortama gayet aykırı bir görüntü çiziyordu. Babamın kendi aramızda kullandığı deyimle o gece "Vaizler gecesi" idi ve hiç şüphe yok ki Ernest o din adamlarının arasında sırtıyordu.

Her şeyden önce kıyafetleri üzerine uymamıştı. Koyu renk kumaştan, bedenine tam oturmamış, hazır alınma bir takım elbise giyiyordu. Aslına bakarsanız hiç bir hazır elbise takımı üzerinde iyi durmazdı. Ve her zaman olduğu gibi o gece de, şişkin kaslarını örten kumaş kabarıp bel vermişti ve gelişmiş omuzlarının arasına sıkışmış gibi duran ceketini buruşuk bir labirenti andırıyordu. Boynu, ödül için dövüşen² adamların boynu gibi kalın ve güçlüydü. Demek babamın keşfettiği toplum fel-sefecisi ve eski nalbant bu diye geçirdim kafamdan. O

1. Avis Everhard'ın babası John Cunnigham, Berkeley, California'daki Eyalet Üniversitesi'nde fizik profesörüydü. Ayrıca çok sayıda araştırma yapan seçkin bir bilimadamı olarak biliniyordu. Bilime yaptığı temel katkı elektron incelemeleri ve "Madde ve Enerjinin Tanımlanması" üzerine yaptığı, madde ve enerji birimlerinin sonuç olarak birbirleriyle özdeş olduğunu tartışmasız olarak ortaya koyduğu, tüm zamanlar için geçerli muazzam çalışmasıydı. Bu fikir daha önce Sir Oliver Lodge ve radyoaktivite alanında çalışmalar yapan diğer öğren-ciler tarafından geliştirilmiş fakat ispat edilmemişti.

2. O devirde erkeklerin cüzdanlarındaki para için kavgaları âdetti. Çıplak elleriyle dövüşüyorlardı. Dövüşçülerden biri baygın ya da ölü vaziyette yere serildiğinde, ayakta kalan parayı alıyordu.

kabarmış adaleleri ve bir boğanınki gibi kalın ensesiyle hiç kuşkusuz bir nalbanda benziyordu. Derhal notunu verdim – bir nevi dahi herhalde diye düşündüm. İşçi sınıfının Kör Tom'u.¹

Ve sonra, bir de benimle el sıkışması vardı ki! Güçlü elleriyle ellerimi sıkıca kavrayarak, kara gözlerini kocaman açıp bakışlarını cüretkârca gözlerimin ta içine dikti. Fazla cüretkârca hem de, diye düşündüm. Ben çevresine uyum sağlamış ve o dönemde güçlü bir sınıf içgüdüleriyle hareket eden biriydim. Benim sosyal tabakama ait bir adamın böylesine cüretkârca davranması pek öyle affedilmezdi. Gözlerimi yere indirip bakışlarımı kaçıramayacağı mı biliyordum ve Ernest'i geçip, Piskopos Morehouse'a uzattım elimi. Piskopos, sevimli ve ciddi, orta yaşlı, görüntüsü ve erdemliliğiyle İsa'yı akla getiren, pek sevdiğim biriydi ve ayrıca da bir din alimiydi.

Fakat haddini bilmezlik ve küstahlığa yordüğüm bu cüretkârlık, Ernest Everhard'ın doğasının can alıcı bir özelliği idi. Yalın, dobra, hiçbir şeyden korkmayan ve alışılmış, basmakalıp şekilcilikle vakit kaybetmeyi reddeden biriydi. Çok sonradan "Hoşuma gittin ve beğendiğim bir şeye neden doya doya bakmayayım?" diye açıklamada bulunmuştu bana. Hiçbir şeyden korkmadığından söz etmiştim. Asalet onun yaradılışında vardı; aristokrat olmayanların tarafında yer almasına rağmen hem de.

O insanüstü biri, Nietzsche'nin² tarif ettiği gibi sarışın bir canavardı; tabii bir de demokrasi aşkıyla yanıp tutuşuyordu.

1. Bu üstü örtülü atıf, Hıristiyan Çağı'nda, XIX. yüzyılın ikinci yarısında dünyayı kasıp kavuran kör zenci müzisyene yapılmıştır.

2. Hıristiyanlık Çağı'nda, XIX. yüzyılın çılgın felsefecisi, gerçeğin bir anlık vahşi görüntülerini yakalayan fakat kendini yiyip bitirmeden önce, insan düşüncesinin büyük çemberi etrafında dönüp dolaşıp bir sonuca varmaya çalışarak ardından çıldıran Friedrich Nietzsche.

Diğer konuklarla da tanışıp ilgilenirken, bende pek iyi bir izlenim bırakmayan bu işçi sınıfı filozofu aklımdan çıktı çıkmasına, ama masada oturduğumuz sırada bir-iki kere dikkatimi çekti. Özellikle de, önce papazlardan birinin, sonra da bir diğerinin konuşmalarını dinlerken gözlerindeki pırıltıyı fark ettim. Keyifli ve esprili biri olduğunu düşündüm ve kılıksızlığını neredeyse affettim. Fakat zaman geçiyor ve yemek sona eriyordu ki Ernest konuşmak için asla ağzını açmıyordu. Oysa papazlar hiç susmaksızın işçi sınıfı ve onun Kilise ile olan ilişkisinden, Kilise'nin işçi sınıfı için geçmişte neler yaptığını ve şimdi neler yapmakta olduğundan söz ediyorlardı. Ernest'in konuşmaması babamın canını sıkıyordu. Bir ara babam masadaki sohbetin bir an için kesilmesini fırsat bilip, Ernest'den bir şeyler söylemesini istedi; o ise omuzlarını silkip, "Söyleyecek bir şeyim yok," diyerek tuzlu badem atıştırmaya devam etti.

Fakat babam ısrarcıydı. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra, "Aramızda işçi sınıfına mensup biri var. Eminim olaylara ilginç ve farklı bir boyut katarak, yeni bakış açılarından ele almamıza yardımcı olabilir. Mr. Everhard'dan bahsediyorum," dedi.

Diğerleri de kibarca ilgi gösterip görüşleriyle ilgili bir-iki laf etmesi için Ernest'i teşvik ettiler. Ona karşı o denli hoşgörülü ve nazik yaklaştılar ki, gerçekten de hiymayeci bir tavra bürünmüş gibiydiler. Ernest'in bunu fark edip eğlendiğini sezinledim. Yavaşça başını çevirip etrafına göz gezdirdiği sırada bıyık altından gülümsediğini gördüm.

Ernest, "Dinî konularda tartışacak kadar bilgi ve deneyim sahibi değilim," diyerek ardından tevazu ve kararsızlık içinde lafın devamını getirmekte tereddüt etti.

"Devam et," diye ısrar ettiler ve Dr. Hammerfield de, "Samimi olduktan sonra, her insanın görüşlerini, kendi

doğrularını duymak isteriz,” diyerek diğerlerinin ısrarını pekiştirdi.

“O halde samimiyetle doğruluğu birbirinden ayırıyorsunuz,” diye birden gülerек söze girdi Ernest.

Dr. Hammerfield yutkundu ve “Hangimiz hataya düşmüyoruz ki genç adam. Hangimiz!” diye lafı kıvırarak karşılık verdi.

Ernest’in tavrı birdenbire değişti. Bir başka adam oluverdi.

“Pekâlâ öyleyse,” diye yanıt verdi; “izin verirsiniz, öncelikle hepimizin yanıldığını söylemek isterim. İşçi sınıfına dair hiçbir şey bilmiyorsunuz. Toplumbilim irdelemeniz, düşünce yöntemleriniz kadar zararlı ve beş para etmez.”

Söylediklerinin içeriğinden çok, bunları ifade biçimi tesirli olmuştu. Daha ağzından kelimeler henüz dökülmeye başlamıştı ki, yerimden doğruldum. Ses tonu bakışları kadar cüretkârdı. Adeta bir eylem çağrısı yapmış gibi heyecana kapılmama neden oldu. Yalnız ben değil masadaki herkes, rehabet havasından çıkıp silkinerek yerlerinde şöyle bir doğruldular.

“Düşünce yöntemlerimizin bu denli habis ve değersiz olan tarafı nedir genç adam?” diye sordu Dr. Hammerfield. Sesinde ve tavrında hoşnutsuzluk seziliyordu.

“Siz metafizikçisiniz. Metafizik marifetiyle herhangi bir şeyi kanıtlayabilirsiniz. Böylelikle, her metafizikçi, diğer her bir metafizikçinin görüşlerini, keyfine göre çürütebilir. Sizler düşünce dünyasının anarşistlerisiniz. Siz çılgın evren yaratıcılarısınız. Her biriniz kendi hayal ve arzularınız doğrultusunda yarattığınız evrende yaşıyorsunuz. Yaşadığınız gerçek dünyadan haberiniz yok ve düşüncelerinizin ve düşünce sisteminizin de bir zihinsel sapma olması dışında gerçek dünyada yeri yok.

Masaya oturduğum sırada ve sizin sonu gelmez ko-

nuşmalarınızı dinlerken bana neyi hatırlattınız biliyor musunuz? Büyük bir ciddiyet ve bilgiçlikle bir iğnenin ucunda kaç tane meleğin dans edebileceğini tartışan Ortaçağ skolastiklerini. İşte sevgili baylar, sizler, on bin yıl önce, kadim bir ormanda büyücülük yapan Kızilderili şamanlar kadar uzaksınız XX. yüzyılın fikir hayatına.”

Ernest konuşurken sanki mükemmel bir coşkuya kapılmış gibiydi; yüzü alev gibi ışıldıyor, gözleri parlıyor, çenesi hırsıyla açılıp kapanırken, ağzından etkili sözcükler çıkıyordu. Fakat Ernest’in tarzı buydu. İnsanları her zaman ayaklandıırıp harekete geçirirdi. Ezici ve taarruza geçerek bir balyoz gibi inen tavırları karşısında, tıpkı şimdi olduğu gibi insanlar kendilerini unutulardı. Piskopos Morehouse öne eğilerek, dikkat kesilmiş konuşulanları dinliyordu. Dr. Hammerfield’in suratı hiddet ve öfkeyle kızarmıştı. Diğerleri de hiddetlenmişti, bazıları ise neşeyle tebessüm ediyorlardı. Bana gelince bu durumu son derece eğlenceli buluyordum. Bir anlığına babama baktım. Aramıza bu canlı bombayı sokmuş olmaktan dolayı suçlu olan ve onun yarattığı etki karşısında her an kıkır kıkır gülmeye başlamasından korktuğum babama.

Dr. Hammerfield, “Kullandığınız ifadeler epey bulanık,” diyerek böldü lafını Ernest’in. “Bize metafizikçi derken tam olarak neyi kastediyorsunuz?”

“Size metafizikçi diyorum, çünkü metafiziksel olarak akıl yürütüyorsunuz,” dedi Ernest ve lafını sürdürdü. “Düşünce yönteminiz bilimsel yöntemlerle zıt. Vardığınız sonuçların geçerliliği yok. Her şeyi kanıtlayabilirsiniz, ama hiçbir şey kanıtlamamış olursunuz ve herhangi bir şey üzerinde hemfikir olan iki kişi çıkmaz aranızdan. Her biriniz kendinizi ve evreni kendi bilincinizin sınırlarıyla açıklarsınız. Bilinci bilinçle açıklamayı kendi çabalarınızla da başarabilirsiniz.”

“Anlamıyorum,” dedi Piskopos Morehouse. “Bana

KLASİKLER

Jack London'ın 1907'de yayımlanan *Demir Ökçe* adlı eseri, modern karşı-ütopyacı romanların ilki sayılır. Totaliter ve baskıcı sistemdeki toplumu tanımlamak için kullanılan karşı-ütopya kavramı, bu kitapta, ABD'de oligarşik bir tiranlığın yükselişinde yansıyor. George Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adlı romanına da esin kaynağı olan *Demir Ökçe*, toplumda ve siyasette gelecekte yer alacak değişiklikleri irdeler. Jack London'ın ileride ABD'de bir çöküş yaşanacağı yolundaki öngörüsü tam anlamıyla gerçekleşmemişse de, yazarın uluslararası gerginliklerle ilgili görüşleri birkaç yıl farkla da olsa gerçek tarihle örtüşür. *Demir Ökçe*'de 1913'te başlayan bu çatışma, gerçekte 1914'te patlak vermiştir. Dahası, London sadece 1914'te olanları değil, İkinci Dünya Savaşı'na giden olayları da kehanette bulunurcasına öngörmüş; faşist yapılanmanın dünyayı nasıl dehşete sürükleyeceğini ve bunun karşısındaki devrimci duruşun nasıl olması gerektiğini dile getirmiştir.

Ne yazık ki geçen zaman London'ın kehanetlerini doğrular niteliktedir.

Kapak resmi: HONORÉ-VICTORIN DAUMIER

ISBN 978-975-07-1463-4

9 789750 714634